

Joona Lohtander

TULOEROJEN YHTEYS TALOUSKASVUUN

Kandidaatintutkielma
Kauppatieteiden kandidaatti
Huhtikuu 2020

SISÄLLYS

KUVIOT.....	3
1 JOHDANTO.....	4
2 TULOEROJEN KÄSITTEET JA MITTAAMINEN	6
3 TULOEROJEN KEHITYS	8
3.1 Tuloerot globaalisti.....	8
3.2 Kehitys Suomessa	12
4 TALOUSKASVUN VAIKUTUS TULOEROIHIN	15
4.1 Kuznetsin hypoteesi.....	15
4.2 Kapitalismin keskeinen epäsuhta.....	17
4.3 Kuznetsin aallot.....	18
5 TULOEROJEN VAIKUTUS TALOUSKASVUUN.....	20
6 YHTEENVETO	22
LÄHTEET.....	24

KUVIOT

Kuvio 1: Lorenz-käyrä.....	6
Kuvio 2: Tuloerojen kehitys Euroopassa ja Yhdysvalloissa 1900–2010.....	9
Kuvio 3: Tuloerojen kehitys Yhdysvalloissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa 1974–2016.	10
Kuvio 4: Suhteelliset Gini-kertoimet OECD-maissa.	11
Kuvio 5: Tulojen keskimääräinen vuosikasvu Suomessa tuloluokittain.....	12
Kuvio 6: Suhteellisen Gini-kertoimen kehitys Suomessa.	13
Kuvio 7: Suurituloisimman tulokymmenyksen ja tuloprosentin tulojen reaalin kehitys Suomessa.	14
Kuvio 8: Kuznets-käyrä.....	16

1 JOHDANTO

Tasa-arvo on noussut yhdeksi aikakautemme merkittävimmistä puheenaiheista, ja sen toteutumista mitataan jatkuvasti. Tuloerot ovat muun muassa mitattavuutensa ja objektiivisuutensa vuoksi yksi käytetyimmistä tasa-arvon mittareista. Matalat tuloerot nähdään yleisesti yhteiskuntarauhan kannalta hyvänä asiana. Korkeat tuloerot voivat johtaa esimerkiksi politiikan polarisoitumiseen, kun osa kansasta vaatii tuloerojen ja eriarvoisuuden kitkemistä ja toinen osa on sitä vastaan.

Tuloerojen kasvu nähdään usein kuitenkin jonkinlaisena yhteiskuntarakenteisiin sisäänrakennettuna ominaisuutena. Vaikka niiden negatiiviset vaikutukset ovat laajalti tiedossa, niiden ikään kuin hyväksytään olevan vain välttämätön osa talouskasvua. Sanonta ”rikkaat rikastuu ja köyhät köyhtyy” onkin monelle tuttu. Monesti tuloerojen kasvua käytetään myös kapitalismin ja ikuisen talouskasvun kritisoinnissa, kun ajatellaan tuloerojen tai ainakin varallisuuserojen kasvun olevan välttämätön osa kapitalistista järjestelmää.

Tuloeroihin liitetään kuitenkin myös positiivisia vaikutuksia. Niiden ajatellaan lisäävän kannustimia investointiin, riskinottoon ja työn tekoon. Tuloerojen ajatellaan siis usein olevan paitsi talouskasvun sivutuote myös talouskasvun vauhdittaja. Kun tuloerojen hillitseminen nähdään kompromissina talouskasvun ja matalien tuloerojen välillä, aihe on luonnollisesti jatkuvasti esillä politiikassa.

Myös taloustieteilijät ovat tarttuneet tuloerojen talouskasvuvaikutusten tutkimiseen. Sekä tuloerojen negatiivisille että positiivisille vaikutuksille on löytynyt tukea. Vaikka tuloerot ehkä yleisesti nähdään talouskasvun vauhdittajina, tuloeroilla on huomattu olevan myös negatiivisia vaikutuksia talouskasvuun etenkin tulojakauman alapäässä. Keskustelu tuloerojen hillitsemisen ympärillä onkin välillä yksinkertaistavaa ja perustuu osittain väärille olettamille.

Erytisesti globaalin ”eliitin” nousu ja maailman rikkain prosentti ovat monien keskustelujen lähde myös politiikan ulkopuolella. Vuonna 2013 maailman miljardöörien (1426 henkilöä) yhteen laskettu varallisuus oli kaksi kertaa suurempi

kuin koko Afrikan mantereen (Milanović, 2017). Yhdellä tällaisella miljardöörillä taas menisi ainakin 90 vuotta varallisuuden loppumiseen, jos hän käyttäisi 30 000 dollaria päivässä (ilman inflaatiota ja pääoman tuottoja). Tällaiset varallisuudet ovat ”keskiluokkaiselle” kansalaiselle vaikeaa käsittää, ja ne luonnollisesti herättävät tunteita. Maailman rikkain prosentti ja varallisuuserot yleensäkin ovat kiinnostaneet viime aikoina myös taloustieteilijöitä. Tutkielman laajuuden vuoksi jätän varallisuuserot kuitenkin tutkielman ulkopuolelle.

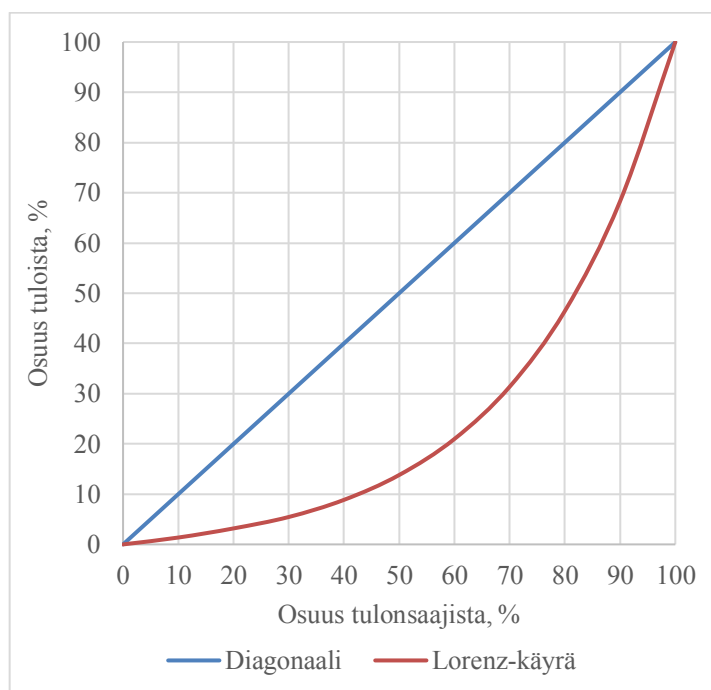
Myös tuloerojen kehittymisen tutkiminen on alkanut kiinnostaa taloustieteilijöitä yhä enemmän. Thomas Piketty nousi kirjallaan *Pääoma 2000-luvulla* (2013, suom. 2016) maailmanlaajuisesti taloustieteilijöiden tietouteen. Kirja on lisännyt keskustelua tulo- ja varallisuuseroista taloustieteilijöiden lisäksi politiikassa ja myös kansan keskuudessa. Kirja on varmasti menestyneimpiä taloustieteellisiä teoksia lähihistoriassa. Pikettyn kirjan tulkitaan välillä tukevan väitettä eriarvoisuuden vääjäämättömästä kasvusta talouskasvun seurauksena. Tuloerojen kehitystä selittävät taloustieteelliset teoriat (myös Pikettyn teoria) ovat kuitenkin nykyään ottaneet huomioon, ettei tuloerojen käyttäytymistä voida ennustaa pelkän talouskasvun avulla, vaan siihen vaikuttaa hyvin suuri määrä muitakin tekijöitä.

Tutkielmani on kirjallisuuskatsaus, joka pyrkii vastaamaan kolmeen kysymykseen. Kuinka tuloerot ovat kehittyneet globaalisti ja Suomessa? Kuinka tuloerot käyttäytyvät talouden kasvaessa? Millainen on tuloerojen vaikutus talouskasvuun? Tutkielman toisessa luvussa käyn läpi keskeisimmät määritelmät, käsitteet ja mittaamistavat sekä niiden ongelmat. Kolmannessa luvussa kuvaan tuloerojen kehitystä ensin globaalisti ja sitten Suomessa. Neljännessä luvussa kuvailen erityisesti kolmea keskeistä tuloerojen kehitystä kuvaavaa teoriaa: *Kuznetsin hypoteesi* (Kuznets, 1955), *kapitalismin keskeinen epäsuhta* (Piketty, 2016) ja *Kuznetsin aallot* (Milanović, 2017). Luvussa viisi käsittelen tuloerojen vaikutusta talouskasvuun. Luku kuusi on yhteenveto.

2 TULOEROJEN KÄSITTEET JA MITTAAMINEN

Tuloerot kuvaavat ihmisjoukon tulonjakoa. Tuloeroja voidaan tarkastella joko suhteellisina tai absoluuttisina. Vaikka suhteelliset tuloerot pysyisivät vakiona, absoluuttiset eli euromääräiset tuloerot kasvavat aina tulojen kasvaessa, kun tulot eivät ole jakautuneet täysin tasaisesti alkutilanteessa. (Törmälehto, 2019.)

Tuloeroja kuvataan yleisimmin Gini-kertoimen avulla. Gini-kerroin voidaan laskea Lorenz-käyrästä (ks. kuvio 1). Lorenz-käyrä kuvaa kumulatiivisten tulojen osuutta tulonsaajien kumulatiivisen osuuden funktiona. Gini-kerroin on Lorenz-käyrän ja diagonaalin väliin jäävän alueen pinta-ala. (Törmälehto, 2019.) Sen arvot vaihtelevat nollan ja yhden (tai 100 prosentin) välillä. Kun tulot jakaantuvat täysin tasaisesti tulonsaajien kesken Lorenz-käyrä asettuu diagonaalin päälle, jolloin Gini-kerroin saa arvon nolla. Kun taas rikkaimmalla henkilöllä on kaikki tulot, Gini-kerroin on lähellä yhtä (lähestyy lukua 1, kun tulonsaajien määrä lähestyy ääretöntä). Kuvan yksi Lorenz-käyrästä laskettu Gini-kerroin on noin 50 prosenttia. Absoluuttinen Gini-kerroin kuvaa absoluuttisia tuloeroja, ja se saadaan kertomalla suhteellinen Gini-kerroin keskimääräisillä tuloilla (Riihelä & Tuomala, 2019).

Kuvio 1: Lorenz-käyrä

Taloudellisen eriarvoisuuden kasvu voi vaikuttaa esimerkiksi äänestyskäyttäytymiseen tai pahimmillaan poliittiseen ja yhteiskunnalliseen epävakauteen, jotka taas vaikuttavat talouskasvuun (Alesina & Perotti, 1996). Gini-kerroin kertoo vain varallisuus- tai tuloerojen määrän, muttei niiden rakennetta. Erilaiset jakaumat voivat kuitenkin johtaa erilaisiin reaktioihin kansassa, minkä takia Gini-kerroin voi yksinään olla epätarkka mittari arvioitaessa taloudellisen eriarvoisuuden vaikutuksia talouskasvuun. (Cingano, 2014; Voitchovsky, 2005.) Suhteellinen Gini-kerroin ei myöskään kerro kaikkea absoluuttisten tuloerojen käyttäytymisestä. Absoluuttisten tuloerojen kasvaessa eriarvoisuuden tunne voi kasvaa suhteellisten tuloerojen pysyessä muuttumattomina. (Kolm, 1976.)

Tuloeroja kuvataan Gini-kertoimen lisäksi usein tulojen osuudella tietyn tuloluokan sisällä eli esimerkiksi suurituloisimman tulokymmenyksen tulojen osuudella kaikista tuloista (Törmälehto, 2019). Muita yleisiä tuloerojen mittareita ovat eri tuloluokkien väliset suhdeluvut. Esimerkiksi Eurostatin pääasiallinen tuloerojen mittari on tulojen kvintiilisuhde (S80/S20) eli suurituloisimman kvintiilin tulo-osuuden suhde pienituloisimman kvintiilin tulo-osuuteen. OECD puolestaan raportoi ylimmän ja alimman tulokymmenyksien tulo-osuuksien suhdetta (S90/S10) Gini-kertoimen lisäksi. (Törmälehto, 2019.) Kaikki tuloerojen mittarit aliarvioivat suurituloisimpien tuloja ja siten tuloeroja. Tuloja on piilossa muun muassa vakuutuskuorissa, ja veroparatiiseissa. (Milanović, 2017; Riihelä & Tuomala, 2019.)

Muita käytettyjä tuloerojen mittareita ovat esimerkiksi MLD-mitta eli logaritminen keskiarvopoikkeama (engl. *mean log deviation*) sekä Atkinsonin tuloeromitta. Atkinsonin mitta mittaa osuutta tuloista, jolla voitaisiin saavuttaa yhteiskunnan nykyinen hyvinvoinnin taso. Siis esimerkiksi Atkinsonin mitan arvolla 0,1 nykyinen yhteiskunnan hyvinvointi voitaisiin saavuttaa kymmenen prosenttia pienemmillä kokonaistuloilla, kun tulot jaettaisiin tasan (olettaen suurituloisten saavan vähemmän hyvinvointia samasta summasta rahaa kuin pienituloisen). MLD-mitta mittaa nimensäkin mukaisesti logaritmisia keskiarvopoikkeamia keskituloista, ja se reagoi voimakkaammin suurituloisten tulojen kasvuun kuin Gini-kerroin. (Riihelä & Tuomala, 2019.)

3 TULOEROJEN KEHITYS

3.1 Tuloerot globaalisti

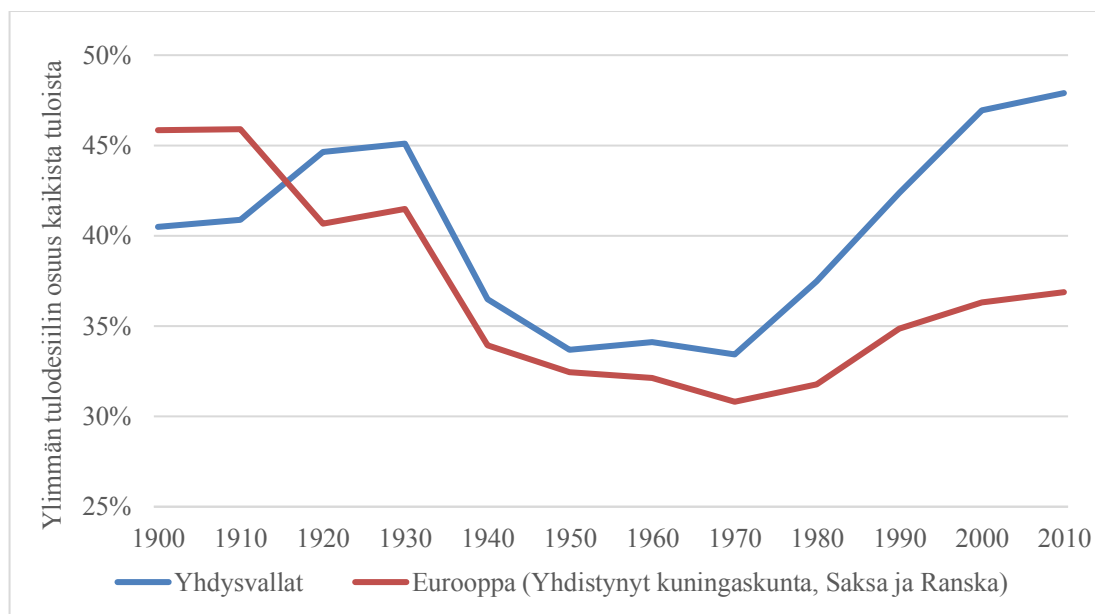
Tuloerojen kehitystä on mitattu hyvin vaihtelevasti eri puolilla maailmaa. Parhaat pitkän aikavälin aineistot historiallisista tuloeroista ovat saatavilla Yhdysvalloista ja Isosta-Britanniasta. Gini-kertoimet ovat sekä Isossa-Britanniassa että Yhdysvalloissa olleet 1700-luvun loppupuoliskolla noin 45 prosenttia. 1800-luvulle siirryttäessä Gini-kerroin on noussut Isossa-Britanniassa lähelle 50 prosenttia, ja 1800-luvun puolivälin jälkeen se on käynyt jopa lähellä 60 prosenttia. (Milanović, 2017, s. 55.) Eriarvoisuus 1800-luvun Isossa-Britanniassa oli siis huomattavasti suurempaa kuin esimerkiksi nyky-Kiinassa (Milanović, 2017, s. 168). Yhdysvalloissakin tuloerot kasvoivat ennen 1900-lukua, mutta eivät yhtä voimakkaasti. Iso-Britannia muun Euroopan tavoin oli siis vielä ennen 1900-lukua Yhdysvaltoja eriarvoisempi ainakin tuloerojen näkökulmasta (ks. kuvio 2). Tuloerojen huima nousu 1900-luvulle siirryttäessä oli seurausta teollisesta vallankumouksesta ja sen tuomista korkeammista palkoista esimerkiksi tehdastyöläisille (Milanović, 2017).

Tuloerot laskivat molemmissa maissa 1900-luvun alusta. Isossa-Britanniassa lasku oli voimakkaampaa ja Gini-kerroin jäi 1950-luvun jälkeen Yhdysvalloissa noin 35 prosenttiin ja Britanniassa alle 30 prosenttiin (Milanović, 2017, s. 168). Tuloerojen lasku 1900-luvun alussa johtui suurilta osin ensimmäisestä ja toisesta maailmansodasta. Sotien vaikutus tuloeroihin johtuneen muun muassa työvoiman tarjonnan supistumisesta ja siitä seuraavasta palkkojen noususta sekä pääoman pirstaloitumisesta perinnöllisille kuolleisuuden noustessa. Myös kiinteän pääoman tuhoutuminen sotien aikana pienentää tuloeroja. (Milanović, 2017; Piketty, 2016.)

1970-luvulla tuloerot kääntyivät molemmissa maissa taas nousuun (Milanović, 2017, s. 55). Piketty (2016) käyttää tuloerojen mittarina suurituloisimman tulokymmenyksen tulo-osuutta. Yhdysvalloissa suurituloisimman kymmenyksen osuus tuloista nousi 1910–1930 -luvuilla noin 45 prosenttiin, ja se laski alle 35 prosenttiin 1940-luvun loppuun mennessä. Osuus pysyi vakaana 1980-luvun alkuun, minkä jälkeen se nousi melko tasaisesti takaisin 45-50 prosentin välille. Euroopassa

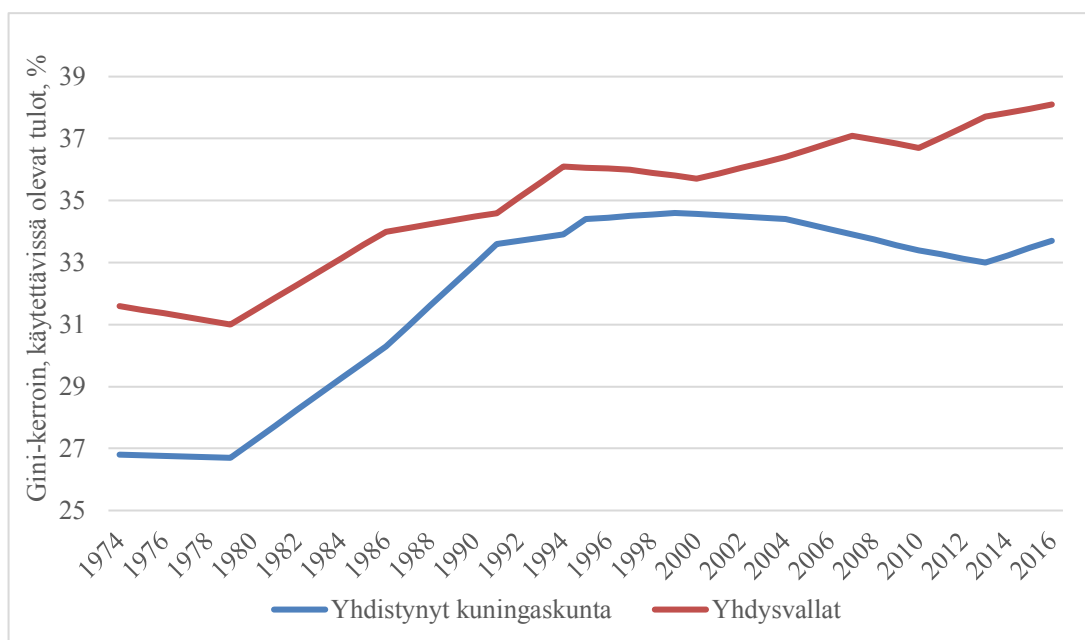
kehitys on ollut samansuuntaista. Tuloerojen lasku tapahtui aiemmin ja voimakkaammin kuin Yhdysvalloissa, ja tuloerot eivät myöskään ole kasvaneet aivan yhtä voimakkaasti. (Nämä luvut ovat markkinatuloista eli niistä ei ole vähennetty tuloveroja ja tulonsiirtoja.) (Piketty, 2016, s. 264–265.)

Kuvio 2: Tuloerojen kehitys Euroopassa ja Yhdysvalloissa 1900–2010.

Lähde: Piketty (2016) (<https://www.piketty.pse.ens.fr/capital21c>).

Luxembourg Income Study -tietokannan aineiston mukaan (kuvio 2) Gini-kertoimella mitattuna suhteelliset tuloerot ovat Yhdysvalloissa kasvaneet melko tasaisesti 1970-luvun puolivälistä. Yhdistyneessä kuningaskunnassa taas suhteelliset tuloerot näyttäisivät itseasiassa laskeneen 2000-luvulla ainakin Gini-kertoimella mitattuna. Yhdysvalloissa Gini-kerroin on 2000-luvulla kasvanut hieman alle 2,5 prosenttiyksikköä. Myös Maailmanpankin *All The Ginis* -aineiston mukaan tuloerot ovat laskeneet Yhdistyneessä kuningaskunnassa 2000-luvulla, kun taas Yhdysvalloissa ne ovat kasvaneet tasaisesti.

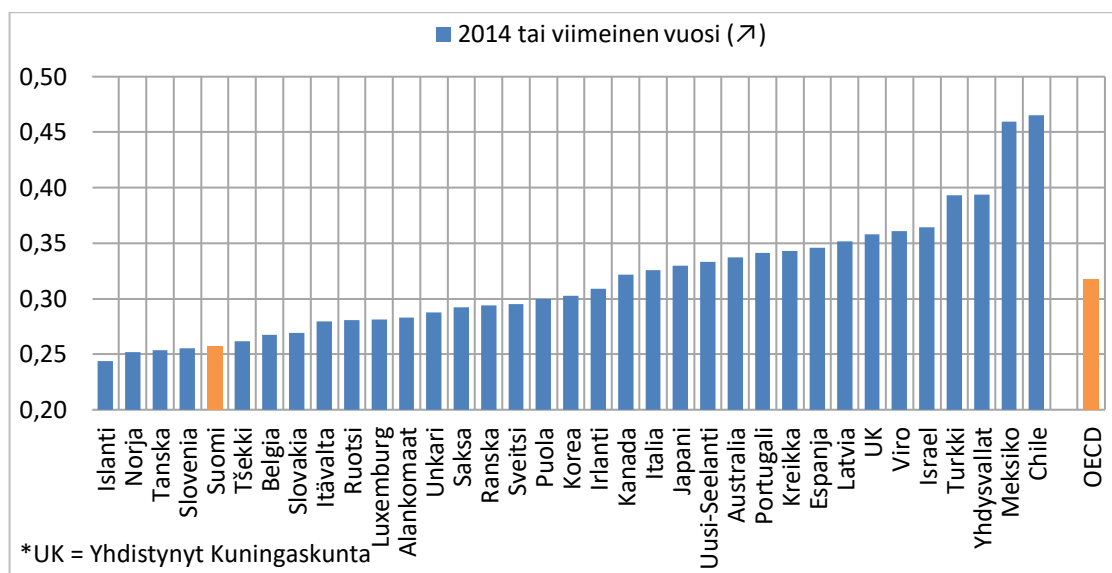
Kuvio 3: Tuloerojen kehitys Yhdysvalloissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa 1974–2016.

Lähde: Luxembourg Income Study (<https://www.lisdatacenter.org>). Puuttuvat väli vuodet lineaarisesti interpoloitu.

Yhdysvaltojen ja Yhdistyneen kuningaskunnan (ja muun Euroopan) tuloerojen kehityksen eroja voidaan selittää ylimmän tuloprosentin tulojen nousulla. Yhdysvalloissa kehitys on ollut Eurooppaa voimakkaampaa, mikä näkyy myös alueiden tuloerojen kehityksen eroissa hyvin selvästi (ks. kuviot 2 & 3). Ylimmän tuloprosentin osuus kansantulosta on Piketty (2016, s. 284–287) mukaan kasvanut 1970-luvulta lähtien huomattavasti enemmän anglosaksisissa maissa kuin Euroopan maissa (Saksassa, Ranskassa, Ruotsissa, Tanskassa, Italiassa ja Espanjassa) ja Japanissa. Pitääkin muistaa, että Gini-kerroin reagoi juuri suurituloisimpien tulojen muutoksiin vähemmän ja siten voi aliarvioida tuloerojen kehitystä.

Muissakin OECD-maissa tuloerot ovat yleisesti nousseet 1975-vuodesta aina 2000-luvun lopun finanssikriisiin saakka, minkä jälkeen ne ovat hetkellisesti tasaantuneet. Gini-kerroin on noussut 1980-luvun puolestavälistä 17:ssä 22 OECD-maasta, joista on saatavilla pitkän aikavälin aineistoa. Ainoastaan Kreikassa ja Turkissa se on hieman laskenut. Suurimmat tuloerojen kasvut havaitaan Yhdysvaltojen lisäksi Suomessa, Israelissa, Uudessa Seelannissa ja Ruotsissa. (Cingano, 2014.) Yhdysvalloissa ja Israelissa tuloerot ovat Chilen, Turkin ja Meksikon ohella OECD:n korkeimpia, kun

taas Suomen ja Ruotsin tuloerot ovat yhä matalimmassa päässä (ks. kuvio 4). Tuloerojen vaihtelut OECD-maiden välillä ovat suuret: Italiassa Gini-kerroin jää alle 25 prosenttiin, kun taas Chilessä ja Meksikossa kerroin on yli 45 prosenttia. Missään OECD-maassa tuloerot eivät kuitenkaan yllä lähellekään Yhdistyneen kuningaskunnan tuloerojen huippua 1900-luvun vaihteessa.

Kuvio 4: Suhteelliset Gini-kertoimet OECD-maissa.

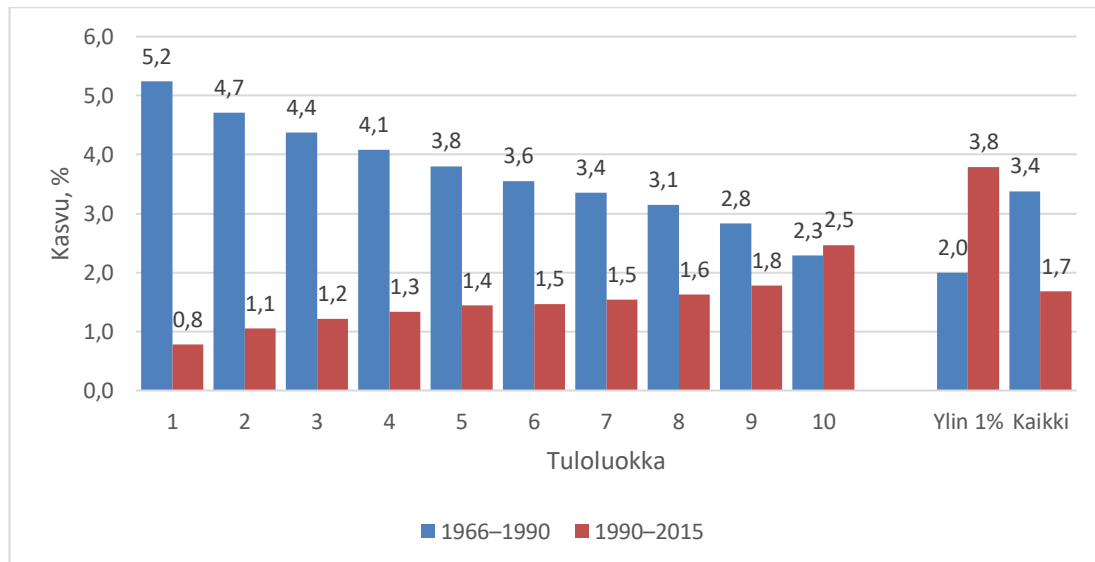
Lähde: OECD (2016) (<https://www.oecd.org/social/income-distribution-database.htm>).

Vaikka maiden sisäiset tuloerot ovat eri puolilla maailmaa kasvaneet, globaalit tuloerot eli koko maailman väestön väliset tuloerot ovat kääntyneet laskuun. Globaalit tuloerot Gini-kertoimella mitattuna ovat kasvaneet 1800-luvulta 1900-luvun loppuun. Tuloerot ovat tämän jälkeen laskeneet, vaikka useissa maissa kehitys onkin päinvastaista. Globaali kehitys selittyykin suurilta osin sillä, että tulotaso on noussut Aasiassa ja Afrikassa länsimaita nopeammin (ainakin prosenttimääräisenä). Maiden keskimääräiset tulotasot siis ovat lähentyneet 1950-luvulta tähän päivään. (Milanović, 2017, s.121.) Tätä voidaan selittää sillä, että Euroopan ja Amerikan osuus maailman bruttokansantuotteesta asukasta kohti on kääntynyt laskuun 1990-luvulla, kun taas Aasian ja Afrikan osuus on kääntynyt samalla nousuun. (Piketty, 2016, s. 65.) Asuinpaikan keskitulon merkityksen osuus suhteessa yksilön olosuhteiden merkitykseen on kasvanut alle 20 prosentista miltei 80 prosenttiin 1800-luvulta 1950-luvulle, minkä jälkeen osuus on lähtenyt laskuun (Milanović, 2017, s.121).

Globaali tulojen uudelleenjako on hyödyttänyt etenkin maailman keskiluokkaa (muun muassa Kiinan keskiluokkaa) sekä maailman suurituloisinta prosenttia. Vähiten tulot ovat kasvaneet maailman tulojaon 80. prosenttipisteen kohdille sijoittuvilla eli pääasiassa länsimaiden keskiluokkaan kuuluvilla. (Milanovic, Lindert & Williamsson, 2011.) Globaalien tuloerojen laskua voidaankin selittää suurelta osin juuri Kiinan tulotason valtavalla nousulla suhteessa rikkaiden länsimaiden tulotasojen nousuun.

3.2 Kehitys Suomessa

Suomen tulojaon historiaa voidaan Tilastokeskuksen kokoaman aineiston saatavuuden vuoksi tarkastella vuodesta 1966 lähtien. Vuoteen 1981 asti tulojakotilaston tiedot pohjautuvat kulutustutkimukseen, joka tehtiin viiden vuoden välein. Vuosien 1986–1994 tiedot perustuvat tulojakotilaston otosaineistoon, ja vuodesta 1995 alkaen tietoja on sekä otosaineistosta että koko asuntoväestön kattavasta kokonaisaineistosta. (Tilastokeskus, 2020.) Riihelä ja Suoniemi (2017) jakavat tämän aineiston vuotta 1990 edeltäneeseen ja sen jälkeiseen ajanjaksoon.

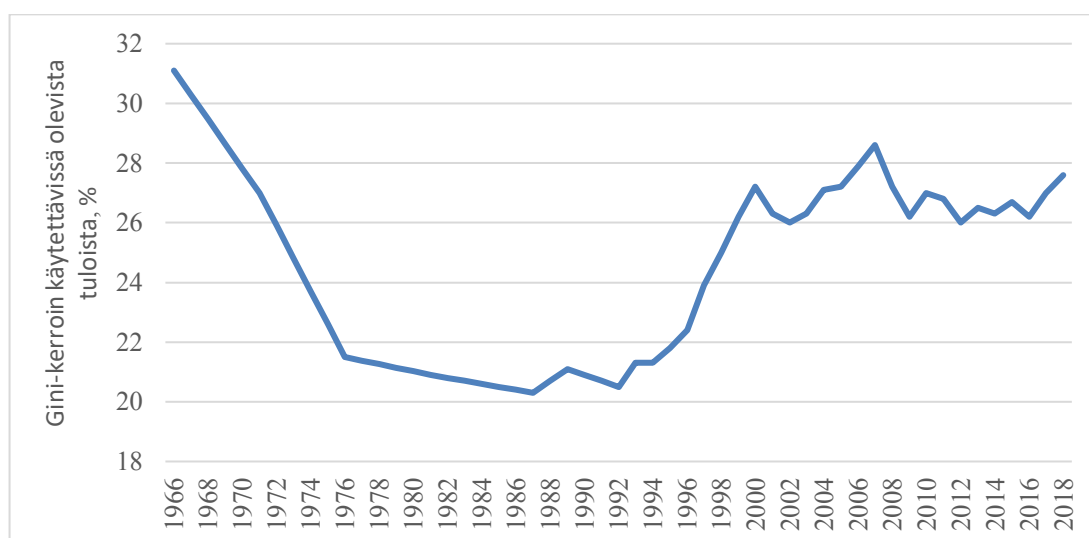
Kuvio 5: Tulojen keskimääräinen vuosikasvu Suomessa tuloluokittain

Lähde: Mukailleen Riihelä ja Suoniemi (2017)

Näistä ensimmäisellä ajanjaksolla tuloerot laskivat siten, että käytettävissä olevien tulojen kasvuluvut pienenevät tasaisesti siirryttäessä ylempiin tuloluokkiin. Toisella

ajanjaksolla keskimääräisten tulojen kasvu oli yli puolet pienempi, ja tulot jakaantuivat päinvastaisesti. Jälkimmäisellä ajanjaksolla tulojen kasvuluvut olivat suurempia aina siirryttäessä suurempaan tuloluokkaan. Tuloerot ovat Suomessa kuitenkin säilyneet verrattain matalina (ks. kuvio 4).

Tuloerot ovat suhteellisella Gini-kertoimella mitattuna pysyneet melko vakaina 2000-luvulla (ks. kuvio 6). Ennen finanssikriisiä havaitaan parin prosenttiyksikön kasvu, minkä jälkeen tuloerot ovat taas hieman tasaantuneet. Absoluuttiset tuloerot ovat sen sijaan kasvaneet myös 2000-luvulla. Tämäkin kasvu havaitaan ennen finanssikriisiä, minkä jälkeen absoluuttiset tuloerot ovat pysyneet tasaisina suhteellisten tuloerojen hieman tasaantuessa. (Törmälehto, 2019.)

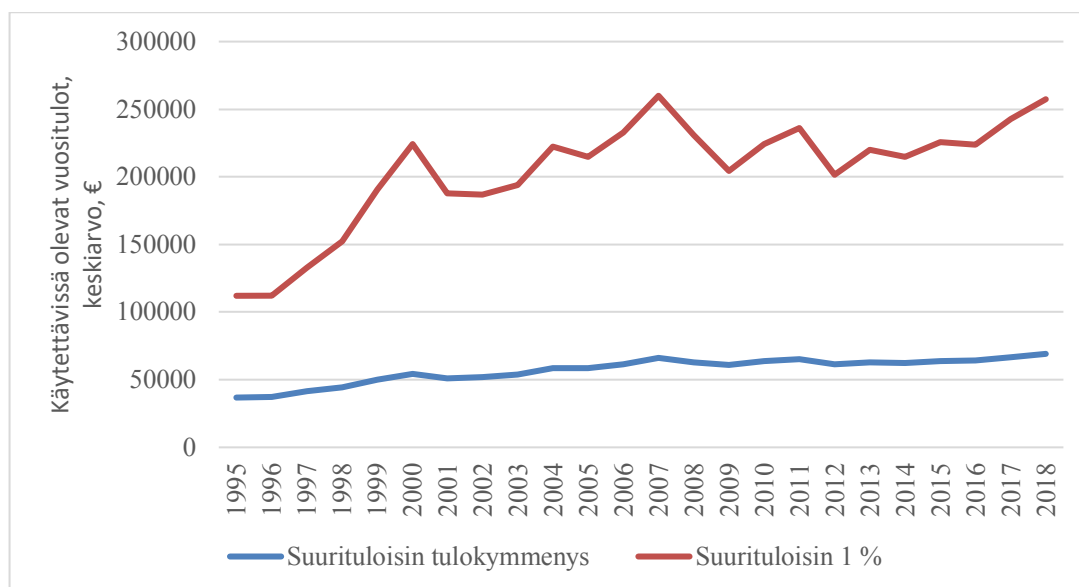

Kuvio 6: Suhteellisen Gini-kertoimen kehitys Suomessa.

Lähde: Tulonjakotilasto, Tilastokeskus (2020). Puuttuvat väli vuodet lineaarisesti interpoloitu.

Suomenkin tuloerojen viime vuosikymmenten aikana tapahtunutta kasvua voidaan selittää kaikkein korkeatuloisimpien irtiotolla muusta väestöstä (Riihelä & Suoniemi, 2017). Tilastokeskuksen tulonjakotilastoista (ks. kuvio 7) voidaan laskea, että suurituloisimmalla tulokymmenyksellä euromääräiset tulot ovat nousseet vuodesta 1995 vuoteen 2018 mennessä noin 88 prosenttia, kun taas suurituloisimmalla prosentilla tämä luku on ollut miltei 150 prosenttia. Kuvio 4 havainnollistaa ehkä paremmin absoluuttisia tuloeroja suhteellisten tuloerojen sijaan, koska asteikko ei ole

logaritminen. Siispä kuviossa suurituloisimman prosentin tulojen suhteellinen kasvu on kuvion näyttämää reaalista kasvua pienempää, koska suurituloisimman prosentin tulot ovat jo alkutilanteessa luonnollisesti suurituloisinta kymmenystä suuremmat. Suurituloisimman prosentin tulojen kasvu on ollut nopeinta 1990-luvulla, jolloin myös suhteelliset tuloerot kasvoivat nopeasti.

Kuvio 7: Suurituloisimman tulokymmenyksen ja tuloprosentin tulojen reaalin kehitys Suomessa.

Lähde: Tulonjakotilasto, Tilastokeskus (2020).

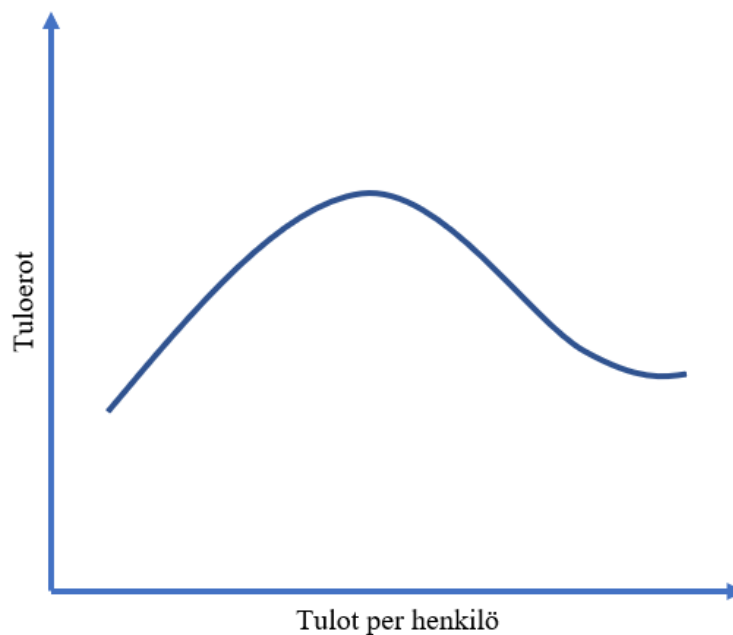
Etenkin kaikkein suurituloisimpien tuloja on aina Suomessakin piilossa muun muassa vakuutuskuorissa. Tämä siis tasoittaa tulonjakotilastoja ja todellinen suurituloisimman prosentin irtiotto voi olla voimakkaampaa. Huipputulosten nousu (anglosaksisissa maissa) voidaan selittää ”superjohtajien” nousulla sekä suurilla pääomatuloilla (Piketty, 2016). Suomenkin kehityksen taustalla on 1990-luvulla kasvanut pääomatulojen osuus etenkin suurituloisimpien tuloissa. Tämä kehitys on johtunut vuoden 1993 verouudistuksesta, jossa pääomatuloja alettiin verottamaan suhteellisella veroprosentilla. Myös pääomatulojen osuus suurituloisimpien tuloista laski hieman finanssikriisin seurauksena, millä voitaisiin selittää myös finanssikriisin jälkeen havaittavaa suhteellisten tuloerojen notkahdusta. (Riihelä & Suoniemi, 2017.) Tuloerojen kehitys on siis Suomessakin hyvin keskeisesti riippuvainen kaikista suurituloisimpien tulojen kehityksestä.

4 TALOUSKASVUN VAIKUTUS TULOEROIHIN

Talouuskasvulla tarkoitetaan yleisesti bruttokansantuotteen (BKT) suhteellista kasvua vuoden aikana. Tilastokeskuksen (2018) mukaan bruttokansantuote voidaan määritellä ja laskea kolmella eri tavalla, joista tunnetuin lienee kulutusmenojen, pääoman muodostuksen ja nettoviennin (vienti - tuonti) summa. Bruttokansantuotetta käytetään yleisesti elintason mittarina. Bruttokansantuote on objektiivisuudessaan hyvin vertailukelpoinen mittari ja sen raportointi ja mittaaminen on kansainvälisestikin hyvin johdonmukaista. Esimerkiksi objektiivisten onnellisuustutkimusten ja -mittareiden käyttö voisi tuottaa vaikeuksia muun muassa vertailukelpoisten aineistojen puutteiden sekä niiden manipuloinnin helppouden vuoksi.

4.1 Kuznetsin hypoteesi

Kuznets (1955) esitti 1950-luvulla hypoteesinsa tuloerojen käyttäytymisestä taloukasvun (ja tulotason) edetessä. Hypoteesi perustui Kuznetsinkin mukaan melko ohuen empiirisen aineiston varaan. Kuznets perusteli hypoteesiaan Yhdysvalloissa, Englannissa ja Saksassa havaitsemallaan tuloerojen kehityksellä 1920-luvulta 1950-luvulle. Hän havaitsi tuloerojen ensin kasvaneen ja myöhemmin laskeneen. Hypoteesin mukaan talouden kasvun alkuvaiheessa tuloerot nousevat taloukasvun tuodessa työmarkkinoille korkeamman tuottavuuden (eli korkeamman ansiotulotason) työpaikkoja. Myöhemmin tuloerot lähtevät kuitenkin laskuun korkeamman tuottavuuden luokan kasvaessa suuremmaksi. Kuznetsin ehkä toiveikaskin hypoteesi ennustaa siis taloukasvun johtavan pitkällä aikavälillä korkeamman tulotason lisäksi taloudelliseen tasa-arvoon. Kuznetsin hypoteesissa tuloerojen kehitys johtuu taloukasvun tuomista rakenteellisista muutoksista kuten urbanisaatiosta ja työvoiman liikkuvuudesta, eikä siis esimerkiksi sodista tai poliittisesta paineesta.

Kuvio 8: Kuznets-käyrä

Empiiriset aineistot eri aikaväleiltä eivät kuitenkaan aina ole tukeneet hypoteesia. Tuloerot kääntyivät taas nousuun 1970-luvulla Yhdysvalloissa ja 1980-luvulla Euroopassa (ks. kuvio 2). Tuloerot eivät myöskään ole laskeneet pelkän talouskasvun vaikutuksesta kaikissa maissa, kuten Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa ennen 1950-lukua. Kuznetsin hypoteesin ennustama tuloerojen kääntymisen laskuun oli riippuvainen talouskasvun lisäksi myös yhteiskunnallisten valintojen tekijöistä eli siitä, että yhteiskunnat valitsevat pienemmät (Milanović, 1994). Myös ensimmäinen ja toinen maailmansota vaikuttivat merkittävästi tuloerojen laskuun ennen 1950-lukua (Milanović, 2017).

Bahmani-Oskooee ja Motavallizadeh-Ardakani (2017) löytävät näyttöä Kuznetsin hypoteesille 15 maasta 41:stä testaamistaan maista erottelemalla talouskasvun ja taantumien vaikutukset. He huomaavat monissa maissa taloudellisten taantumien ja talouskasvun vaikutusten tuloeroihin olevan epäsymmetrisiä. Siis esimerkiksi taantuma käänteisen U:n alkuvaiheessa ei välttämättä pienennä tuloeroja yhtä voimakkaasti kuin talouskasvu niitä kasvattaa.

Kuznetsin hypoteesi oli puutteistaan huolimatta pitkään yksi tärkeimpiä tuloerojen ja talouskasvun yhteyttä kuvaavista teorioista. Viimeaikainen tuloerojen kehitys länsimaissa on kuitenkin todistanut hypoteesin olevan puutteellinen. Hypoteesi myös kuvasi pelkästään teollisen vallankumouksen jälkeistä aikaa, jolloin tulotaso nousi, muttei se riitä kuvaamaan tuloerojen vaihtelua esiteollisella ajalla, kun tulotaso pysyi pitkälti muuttumattomana. (Milanović, 2017.)

4.2 Kapitalismin keskeinen epäsuhta

Piketty (2016) uskoo eriarvoisuuden kasvavan 2000-luvulla etenkin kapitalismin keskeiseksi epäsuhdaksi nimeämänsä voiman vaikutuksesta. Tällä hän tarkoittaa pääoman tuottoasteen r kasvua talouskasvua g suuremmaksi ($r > g$). Teorian mukaan talouskasvu asettaa pitkällä aikavälillä rajat palkkakehitykselle, jolloin talouskasvun ollessa pääoman tuottoastetta pienempi eriarvoisuus väistämättä kasvaa. Pääoman tuottoaste on ollut maailmassa talouskasvua suurempi lähes aina ennen 1900-luvun alussa alkanutta tuloerojen laskua (Piketty, 2016). Piketty kuitenkin uskoo pääoman tuottoasteen ylittävän talouskasvun jo ennen 2000-luvun puoliväliä. Teorian mukaan tämä johtaisi loputtomaan eriarvoisuuden kierteseen ilman kansainvälistä sääntelyä esimerkiksi kansainvälisen progressiivisen pääomaveron ja korkean perintöveroasteen avulla.

Muun muassa Milanović (2016) suhtautuu kriittisesti Pikettyn teorian oletuksiin. Pikettyn teoria olettaa epäyhtälöstä $r > g$ seuraavan pääoman kansantulosuhteen kasvun johtavan myös eriarvoisuuden kasvuun. Pääoman kansantulosuhteella tarkoitetaan kotimaisen pääoman määrän ja kansantulon (eli BKT – pääoman kuluminen) suhdetta. (Piketty, 2016.) Milanović (2016) kuitenkin huomauttaa, ettei yhteys funktionaalisen tulonjaon ja kotitalouksien välisen tulonjaon välillä ole täysin selvä. Funktionaalisella tulonjaolla tarkoitetaan tuotannossa syntyneen arvonlisäyksen jakaantumista pääoma- ja työtulojen kesken. Milanović väittää pääoman osuuden kasvun funktionaalisesta tulonjaosta lisäävän eriarvoisuutta, muttei kuitenkaan yhtä selvästi kuin Piketty olettaa. Tähän vaikuttanee esimerkiksi pääoman tuottoasteiden muutokset, mutta myös pääoman omistajien muutokset.

Myös Kavonius (2019) huomauttaa Pikettyn olettamien liioittelevan pääoman vaikutusta kotitalouksien tuloihin. Hän perustelee kritiikkiään muun muassa sillä, ettei Pikettyn teoria huomioi sitä, mikä sektori pääomat omistaa. Suomessa julkinen sektori on suuri omistajasektori, mikä pienentää pääoman kansantulo-osuuden kasvun vaikutusta eriarvoisuuteen, kun tuotot eivät mene suurituloisimmille vaan tulonsiirtojen kautta pienituloisimmille (Kavonius, 2019). Tämä ei kuitenkaan poista Pikettyn teorian merkittävyyttä etenkin varallisuuserojen tutkimuksen saralla.

Milanović (2017) kritisoi Pikettyn teoriaa myös sillä, ettei se riittävästi kuvaa tuloeroja kaventavia voimia sotia ja poliittisia konflikteja lukuun ottamatta. Piketty (2016) kyllä nimeää tuloeroja kaventaviksi voimiksi myös muun muassa mahdollisen inhimillisen pääoman nousun (työn kansantulo-osuuden nousu) sekä koulutusinvestoinnit ja osaamisen levittämisen. Hän kuitenkin näyttää uskovan lähinnä vain sääntelyn kumoavan tuloeroja lisäävien voimien vaikutuksen 2000-luvulla ilman esimerkiksi sotaa tai muuta konfliktia.

4.3 Kuznetsin aallot

Milanović (2017) laajentaa Kuznetsin hypoteesia niin sanottujen Kuznetsin aaltojen käsitteellä. Niillä hän tarkoittaa Kuznetsin hypoteesin käänteisen U:n toistumista aaltoliikkeen tavoin talouskasvun eri vaiheissa siten, että tuloerot vuoroin kasvavat ja laskevat. Hän perustelee ensin teoriaansa esiteollisella ajalla havaitsemallaan tuloerojen aaltomaisella liikkeellä, joka johtui satunnaisista tapahtumista kuten sodista ja epidemioista, eikä siis rakenteellisista talouskasvusta johtuvista muutoksista kuten Kuznetsin hypoteesissa. Esiteollisella ajalla valloitusodot johtivat tuloerojen hetkelliseen kasvuun, kun taas sisällissodat johtivat tuloerojen laskuun muun muassa työvoiman tarjonnan pudotessa ja sen myötä palkkojen noustessa (Milanović, 2017).

Teollisen vallankumouksen jälkeen nähtiin ”Kuznetsin ensimmäinen aalto”, jota Milanović (2017) perustee Kuznetsin tavoin teollistumisen tuoman korkeamman tuottavuuden tuottavuusluokan synnyllä ja sen kasvulla. Milanović kuitenkin painottaa Pikettyn (2016) tavoin sotien, etenkin ensimmäisen maailmansodan, vaikutusta 1900-luvun alussa havaitulle tuloerojen laskulle. Kuznets (1955) taas uskoo tuloerojen

tasoittuvan myös ilman sotien vaikutusta muun muassa osaamisen ja koulutuksen saatavuuden parantuessa, ja korkeamman tuottavuuden luokan kasvaessa suuremmaksi. Milanović jakaakin nämä tuloeroja kaventavat voimat suotuisiin ja vahingollisiin voimiin, joista suotuisia voimia esiintyy vain kasvavissa talouksissa.

Milanović (2017) uskoo tuloerojen kääntyneen taas nousuun teknologisen vallankumouksen myötä samoin tavoin kuin teollisen vallankumouksen aikana. Hän ennustaa tuloerojen kasvun jäävän 1900-luvun alun tuloerojen alle ja kääntyvän sitten taas laskuun (*Kuznetsin toinen aalto*) useiden voimien vaikutuksesta. Hän nimeää viisi tällaista voimaa: poliittiset voimat ja niiden vaikutukset esimerkiksi verotukseen, koulutuksen ja osaamisen kilpajuoksu maiden välillä, teknologisen vallankumouksen tuomien ylituottojen vähentyminen, globaali tulotasojen lähentyminen sekä matalan osaamisen työntekijöiden tuottavuuden parantuminen teknisen kehityksen myötä.

Kuznetsin aaltojen taustalla on myös ajatus siitä, ettei (suhteelliset) tuloerot voi kasvaa loputtomasti vaan suurin mahdollinen Gini-kertoimen arvo määräytyy tulotason funktiona. Suurin mahdollinen Gini-kertoimen arvo tarkoittaa suurinta arvoa, jonka Gini-kerroin voi saada ilman, että kenenkään tulotaso on alle toimeentulorajan. Tätä voidaan perustella sillä, että pitkällä aikavälillä toimeentulorajan alla elävät eivät säily hengissä, jolloin Gini-kerroin laskee taas. Keskimääräisten tulojen ollessa lähellä toimeentulorajaa, Gini-kerroin ei voi olla kovin suuri. Tällaisessa tilanteessa tuloerojen kasvu johtaisi joko keskitulon kasvuun tai jonkin väestöosan painumiseen toimeentulorajan alapuolelle. Keskimääräisten tulojen kasvaessa suhteessa toimeentulorajaan myös suurin mahdollinen Gini-kertoimen arvo siis kasvaa, kun suurituloisimmilla voi olla suuremmat tulot ilman, että pienituloisemmat painuvat toimeentulorajan alapuolelle. (Milanović, Lindert & Williamsson, 2011.)

Tämä teoria selittää osiltaan myös Kuznetsin käyrän alussa tapahtuvaa tuloerojen nousua tulotason noustessa. Tulotason nousu siis ainakin mahdollistaa tuloerojen kasvun. Tuloerojen kasvua rajoittaa toimeentulorajan lisäksi myös esimerkiksi verotus, lainsäädäntö ja tulonsiirrot. (Milanović, 2017, s. 54.)

5 TULOEROJEN VAIKUTUS TALOUSKASVUUN

Viime luvussa kuvasin keskeisiä teorioita talouskasvun vaikutuksista tuloeroihin. Nyt tarkastelen yhteyttä toiseen suuntaan. Tuloerojen talouskasvuvaikutuksen empiirinen tutkiminen on hyvin vaikeaa. Käytännössä tuloerojen osuutta talouskasvuun tutkitaan erilaisten regressiomallien avulla. Nämä regressiomallit perustuvat yleensä Solowin (1956) kasvumallista johdettuun Mankiwin, Romerin ja Weilin (1992) yhtälöön, joka ottaa huomioon myös inhimillisen pääoman vaikutukset talouskasvuun.

Tuloerojen vaikutuksesta talouskasvuun on useita ristiriitaisiakin tutkimuksia. Muun muassa Mirrlees (1971) pohtii tuloerojen lisäävän kannustimia riskinottoon ja investointiin sekä työntekoon, mikä vauhdittaisi talouskasvua. Tuloerojen kasvua pidetäänkin usein välttämättömänä talouskasvun aikana, ja tuloerojen pienentämisen ajatellaan hidastavan talouskasvua. Toisaalta esimerkiksi Ostry, Berg ja Tsangarides (2014) havaitsevat nettotuloerojen vaikuttavan negatiivisesti talouskasvuun. Tuloerojen negatiivinen vaikutus voi johtua heidän mukaansa myös siitä, että tuloerojen kasvu johtaa usein tuloeroja kaventaviin toimiin, jotka taas itsessään hidastavat talouskasvua. He huomaavat suurien tuloerojen johtavan yleensä suurempiin tulonsiirtoihin, mutta havaitsevat kuitenkin tulonsiirroilla negatiivisia kasvuvaikutuksia vain äärimmäisissä tapauksissa.

Voitchovsky (2005) huomaa tulojakauman muodon vaikuttavan talouskasvuun siten, että tuloerot jakauman alapäässä ovat haitaksi talouskasvulle, kun taas tuloerot jakauman yläpäässä voivat vauhdittaa talouskasvua. Hänen havaintonsa selittänevät ristiriitaisiakin tuloksia aiemmissä tutkimuksissa, joissa on käytetty tuloerojen mittarina vain yhtä suuretta kuten Gini-kerrointa. Vaikka Mirrlees (1971) ja Ostry ym. (2014) ovat eri mieltä tuloerojen vaikutuksesta talouskasvuun, heidän pohdintansa vaikutusmekanismeista voivat olla päteviä. Siis tuloerojen kannustinvaikutukset voidaan liittää tuloeroihin tulonjakauman yläpäässä ja tuloerojen negatiiviset vaikutukset tuloeroihin tulojakauman alapäässä.

Galor ja Zeira (1993) osoittavat, että epätäydellisten lainamarkkinoiden taloudessa tulojakauma vaikuttaa inhimilliseen pääomaan kuten koulutukseen tehtyihin

investointeihin, mikä taas vaikuttaa pitkällä aikavälillä negatiivisesti talouskasvuun. Tällä inhimillisen pääoman kasautumisen teorialla (engl. *human capital accumulation theory*) voidaan selittää Voitchovskyn havaitsemia negatiivisia vaikutuksia tulojakauman alapäässä. Cingano (2014) huomaakin tämän mahdollisuuksien tasa-arvoa kaventavan voiman olevan seurausta lähinnä tuloeroista pieni- ja keskituloisten välillä.

Cinganon (2014) analyysi OECD-maiden tuloerojen kehityksestä ja niiden vaikutuksesta maiden talouskasvuihin tukee siis osittain Voitchovskyn havaintoa sekä inhimillisen pääoman kasaantumisen teoriaa. Hänen mukaansa tuloerot ovat hidastaneet talouskasvua 16 maassa hänen tutkimistaan 19 OECD-maasta. Hän huomasi tuloerojen pienituloisimman kymmenyksen ja keskituloisten välillä vaikuttaneen negatiivisesti talouskasvuun, mutta tuloerot suurituloisimman kymmenyksen ja keskituloisten välillä eivät näyttäneet vaikuttavan talouskasvuun. Tilastot tuloeroista tulojakauman yläpäässä voivat kuitenkin aliarvioida suurimpia tuloja ja siten niiden vaikutuksia. Havainnot tuloerojen talouskasvuvaikutuksista tulojakauman yläpäässä ovatkin aineiston luotettavuuden vuoksi heikommalla pohjalla.

Cingano (2014) perusteleekin havaintojaan juuri inhimillisen pääoman kasaantumisen teorialla. Hän havaitsi tuloerojen pienentävän inhimillisen pääoman kasvua (kouluvuusia per henkilö) sellaisten henkilöiden kohdalla, joiden vanhemmilla oli vähäinen koulutus. Kouluvuodet näyttivät taas vaikuttavan esimerkiksi näiden henkilöiden työttömyysasteeseen, joka myös oli suurempi suurien tuloerojen maissa. Työttömyys taas hidastaa talouskasvua. Tämä tuloerojen vaikutus on Cinganon regressioanalyysin mukaan hidastanut Suomenkin talouskasvua. Analyysin perusteella Suomen talouskasvu olisi vuosina 1990-2010 ollut yli viidenneksen korkeampi, jos tuloerot eivät olisi kasvaneet (vuosina 1985–2005).

6 YHTEENVETO

Olen tutkielmassani käynyt läpi tuloerojen kehitystä OECD-maissa, globaalisti ja viimeisenä Suomessa. Olen myös käsitellyt teorioita talouskasvun vaikutuksista tuloerojen kehitykseen sekä tuloerojen vaikutuksia talouskasvuun.

Yhdysvalloissa ja monissa Euroopan rikkaissa maissa havaittiin teollisen vallankumouksen myötä Kuznetsin käyrän muotoinen kehitys. Tuloerot ovat 1970-luvun jälkeen lähteneet kuitenkin nousuun lähes kaikissa OECD-maissa. Tuloerojen viimeaikainen nousu on johtunut muun muassa teknologisesta vallankumouksesta, ”superjohtajien” noususta ja suurituloisimman prosentin tulojen noususta. Vaikka maiden sisäiset tuloerot ovat nousseet, globaalit eli koko maailman tuloerot ovat laskeneet viime vuosikymmeninä Aasian ja Afrikan tulotasojen ottaessa kiinni rikkaiden länsimaiden tulotasoja. Suomessa tuloerot ovat laskeneet 1990-luvulle asti, minkä jälkeen ne ovat kasvaneet etenkin 1990-luvulla. Myös Suomen tuloerojen kasvu on johtunut suurituloisimpien tulojen nopeasta kasvusta.

Tuloerojen viimeaikainen kasvu ei ole johtanut pelkästään talouskasvusta. Tuloeroihin vaikuttaa hyvin suuri määrä tekijöitä, ja talouskasvun tuomat rakenteelliset tekijät näyttäisivät olevan verrattain vähäisiä. Talouskasvu mahdollistaa tuloerojen kasvun ja on johtanutkin siihen teollisen vallankumouksen ja teknologisen vallankumouksen alussa. Kuznetsin ennustamat talouskasvun myöhemmässä vaiheessaan tuomat tuloeroja kaventavat voimat eivät kuitenkaan näyttäisi olevan kaikkialla yhtä tehokkaita muun muassa yhteiskuntarakenteiden erojen vuoksi. Talouskasvu ei siis suoraan johda tuloerojen kasvuun vaan se on vain yksi tekijä muiden joukossa.

Tuloeroja ohjaavia voimia ovat talouskasvun lisäksi muun muassa poikkeusolot, sodat ja koulutuksen yleistymisen. Poikkeusolot ja epidemiat ovat ainakin esiteollisella ajalla pienentäneet tuloeroja. Vuoden 2020 koronapandemian vaikutukset tuloeroihin jäävät vielä nähtäväksi, mutta etenkin sen vaikutukset talouteen voivat heilutella tuloeroja voimakkaastikin. Esimerkiksi Suomessa vuoden 2008 finanssikriisi pienensi suhteellisia tuloeroja. Koronapandemian vaikutukset tuloeroihin jäävätkin vielä tutkittaviksi.

Taloukasvulla ja tuloeroilla on yhteys myös toiseen suuntaan – tuloerot vaikuttavat taloukasvuun. Tuloerojen vaikutukset ovat erilaisia eri kohdissa tulojakaumaa. Tuloerojen kasvu keskituloisten ja pienituloisten välillä hidastavat yleensä taloukasvua kouluttautumisen vähentyessä pienituloisien kohdalla. Toisaalta tuloerot tulojakauman yläpäässä voivat jopa vauhdittaa taloukasvua esimerkiksi riskinoton kannustimien lisääntyessä.

Tuloerojen taloukasvuvaikutukset tulisikin ottaa kokonaisuutena huomioon myös päätöksenteossa. Yleinen harhaluulo nettotuloerojen taloukasvua vauhdittavasta vaikutuksesta ei pidä yleensä paikkaansa. Tuloerojen hillitsemisessä tulisikin taloukasvun näkökulmasta ottaa huomioon sekä tuloerojen että niiden hillitsemiseen käytettyjen keinojen vaikutukset taloukasvuun. Tuloerojen hillitsemisellä esimerkiksi koulutusta parantamalla voi olla myös positiivisia ulkoisvaikutuksia taloukasvun lisäksi. Toisaalta tuloerojen hillitseminen vaikkapa verotuksen keinoin voi itsessään hidastaa taloukasvua.

Suomessa tulopolitiikassa tulisikin ehkä keskittyä enemmän mahdollisuuksien tasa-arvon parantamiseen tai edes sen ylläpitämiseen rikkaiden irtioton estämisen sijaan. Pelkkä köyhyyden kitkeminen ei siis näyttäisi riittävän. Suomenkin tuloerojen kasvu on vaikuttanut negatiivisesti taloukasvuun. Tuloerojen hillitsemisessä kuuluisi kuitenkin ottaa huomioon myös tuloerojen oikeudenmukaisuus ja tuloerojen välilliset vaikutukset. Vaikka suurituloisten irtiotto ei näyttäisi vaikuttavan ainakaan negatiivisesti taloukasvuun, ”eliittiluokan” nousukaan ei ole yhteiskuntarauhan kannalta toivottavaa. En kuitenkaan tarkastele tutkielmassa tarkemmin tuloerojen pienentämiseen pyrkivien keinojen vaikutuksia.

Tutkielma ei tarkastele myöskään varallisuus- tai kulutuseroja. Varallisuuserot kiinnostavat tutkijoita ja kansaa ja ne vaikuttavat myös tuloeroihin huomattavan paljon. Varallisuuserot ovat käytännössä aina tuloeroja suurempia, ja ne usein kasvavat tuloerojen pysyessä muuttumattomina. Varallisuuserojen kehitykseen vaikuttavat keskeisesti myös kulutuserot, jotka ehkä kuvaavat tuloeroja paremmin henkilön elintaso. Lisätutkimusta varallisuuseroista ja niiden vaikutuksista taloukasvuun tarvitaankin.

LÄHTEET

- Aghion, P., & Bolton, P. (1997). A theory of trickle-down growth and development. *The Review of Economic Studies*, 64(2), 151-172.
- Alesina, A., & Perotti, R. (1996). Income distribution, political instability, and investment. *European Economic Review*, 40(6), 1203-1228. doi:10.2307/2971707
- Bagchi, S., & Svejnar, J. (2013). Does wealth inequality matter for growth? The effect of billionaire wealth, income distribution, and poverty. *IZA Discussion Paper*, 7733. Haettu osoitteesta: <https://www.econstor.eu/handle/10419/89996>.
- Bahmani-Oskooee, M., & Motavallizadeh-Ardakani, A. (2017). Impact of economic growth on income distribution: are the effects asymmetric? *Applied Economics Quarterly*, 63(4), 391-427. Haettu osoitteesta: <http://ejournals.duncker-humblot.de/doi/abs/10.3790/aeq.63.4.391>.
- Cingano, F. (2014). Trends in income inequality and its impact on economic growth. *OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 163*. Haettu osoitteesta: <https://dx.doi.org/10.1787/5jxrjncwvxv6j-en>.
- Galor, O., & Zeira, J. (1993). Income distribution and macroeconomics. *The Review of Economic Studies*, 60(1), 35. Haettu osoitteesta: <https://search.proquest.com/docview/1294415752>.
- Kavonius, I. K. (2019). Varallisuus tuloerojen taustalla: Analyysi varallisuuden ja tulonjaon välisestä yhteydestä vuosina 1995–2016. *Kansantaloudellinen Aikakauskirja*, 115(1), 24-40. Haettu osoitteesta: <https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/kansantaloudellinen-aikakauskirja-1-2019/>.
- Kolm, S. (1976). Unequal inequalities. *Journal of Economic Theory*, 12(3), 416-442. doi: 10.1016/0022-0531(76)90037-5
- Kuznets, S. (1955). Economic growth and income inequality. *The American Economic Review*, 45(1), 1-28. Haettu osoitteesta: <http://www.econis.eu/PPNSET?PPN=735218455>.
- Luxembourg Income Study. LIS Inequality and Poverty Key Figures, Haettu 16.4.2020 osoitteesta: <https://www.lisdatacenters.org>.
- World Bank. All the Ginis (versio marraskuu 2014). Haettu osoitteesta: <https://econ.worldbank.org/projects/inequality>.
- Mankiw, G. N., Romer, D., & Weil, D. N. (1992). A contribution to the empirics of economic growth. *The Quarterly Journal of Economics*, 107(2), 407-437. doi: 10.2307/2118477

- Milanovic, B. (2016). Increasing capital income share and its effect on personal income inequality. *LIS Working Paper Series*, 663. Haettu osoitteesta: <https://www.econstor.eu/handle/10419/169223>.
- Milanović, B. (1994). Determinants of cross-country income inequality. World Bank. Haettu osoitteesta: <http://www.econis.eu/PPNSET?PPN=043084001>.
- Milanović, B. (2017). Tuloerot globalisaation aikakaudella. Kustannusyhtiö Vastapaino Oy.
- Milanovic, B., Lindert, P. H., & Williamson, J. G. (2011). Pre-industrial inequality. *The Economic Journal*, 121(551), 255-272. Haettu osoitteesta: <http://www.econis.eu/PPNSET?PPN=667083286>.
- Mirrlees, J. A. (1971). An exploration in the theory of optimum income taxation. *The review of economic studies*, 38(2), 175-208. Haettu osoitteesta: <http://www.econis.eu/PPNSET?PPN=477849555>.
- OECD (2016). Inequality Update 2016 "Income inequality remains high in the face of weak recovery". OECD. Haettu osoitteesta: <https://www.oecd.org/social/OECD2016-Income-Inequality-Update.pdf>.
- Ostry, J. D., Berg, A., & Tsangarides, C. G. (2014). Redistribution, inequality, and growth. IMF. Haettu osoitteesta: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2014/sdn1402.pdf>.
- Piketty, T. (2016). Pääoma 2000-luvulla. Into Kustannus.
- Riihelä, M., & Suoniemi, I. (2017). Miksi Suomen tuloerot ja köyhyys ovat kääntyneet kasvuun? Teoksessa: *H. Taimio (toimittaja), Tuotannon tekijät – palkansaajien Suomi 100 vuotta (s. 190-230)*. Palkansaajien tutkimuslaitos. Haettu osoitteesta: https://www.labour.fi/?wpfb_dl=4566.
- Riihelä, M., & Tuomala, M. (2019). Ovatko tuloerot suomessa kasvaneet luultua enemmän? *Talous & Yhteiskunta*, 1/2019. Palkansaajien Tutkimuslaitos. Haettu osoitteesta: <http://www.labour.fi/ty/tylehti/talous-yhteiskunta-1-2019>.
- Solow, R. M. (1956). A contribution to the theory of economic growth. *The Quarterly Journal of Economics*, 70(1), 65-94. Haettu osoitteesta: <http://www.jstor.org/stable/1884513>.
- Tilastokeskus (2018). Tietoa tilastoista. Käsitteet. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 17.4.2020 osoitteesta <https://www.stat.fi/meta/kas/index.html>.
- Tilastokeskus (2020). Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat.

Törmälehto, V. (2019). Tulo-, kulutus- ja varallisuuseroista Suomessa. *Kansantaloudellinen Aikakauskirja*, 115(1), 41-65. Haettu osoitteesta: <https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/kansantaloudellinen-aikakauskirja-1-2019/>.

Voitchovsky, S. (2005). Does the profile of income inequality matter for economic growth? *Journal of Economic Growth*, 10(3), 273-296. Haettu osoitteesta: http://econpapers.repec.org/article/kapjecgro/v_3a10_3ay_3a2005_3ai_3a3_3ap_3a273-296.htm